

Suosituksset nuorten asunnottomuuden poistamiseksi

2025

Nuorten asunnottomuuden verkosto

Nuorten asunnottomuusriski on sosiaaliturvan leikkauksien myötä kasvanut huolestuttavasti, ja nuorten asunnottomuus kasvoikin vuonna 2024. Erityisesti leikkaukset asumistukeen ja toimeentulotukeen ovat ajaneet monet taloudellisesti ahtaalle. Toimia nuorten asunnottomuuden torjumiseksi tarvitaan kipeästi nyt, jotta kaikille nuorille saataisiin turvattua pysyvä ja turvallinen koti. Nuorten toimeentulosta ei tule leikata enää.

Nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisyä ja poistamista voi tukea monin nuoriso-, sosiaali- ja asuntopoliittisin toimin. Tuloksien saaminen vaatii paitsi tavoitteeseen sitoutumista, myös sitoutumista riittävien resurssien turvaamiseen nuorten palvelujen ja tuen toteuttamiselle.

Kaikkien nuorten asumisen yhdenvertaisuutta tulee edistää huomioiden nuorten tarpeiden moninaisuus ja haavoittuvamassa asemassa olevien tilanteet. Kaikilla viranomaisilla ja viranomaistoimijoita vastavilla tahoilla on yhdenvertaisuuslain mukaan velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta.

Monilla nuorilla on hyvät tukiverkostot, kuten oma perhe ja suku, mutta on myös paljon nuoria, joilla ei ole riittäviä tukiverkostoja. Kaikilla nuorilla tulisi olla mahdollisuus elää omannäköistä elämää ja tavoitella omia toiveitaan. Meidän on yhteiskuntana pidettävä huolta nuorista nuorten itsensä takia, mutta myös hyvinvointivaltion tulevaisuuden takia.

Nuorten asunnottomuuden verkosto kokoaa yhteen nuorten asunnottomuuden parissa toimivia järjestöjä, kuntia ja palveluntuottajia. Verkosto on työstänyt yhteistyönä suositukset nuorten asunnottomuuden poistamiseksi.

Suosistusten laatijat:

Nuorisoasuntoliitto NAL ry
Asunto ensin Verkostokehittäjät / Y-Säätiö
Moniheli ry / Katto-toiminta
Sininauhasäätiö
Helsingin Ohjaamo
Helsingin Diakonissalaitos
Helsingin lastensuojelun jälkihuolto
NAL Palvelut Oy
Pääkaupunkiseudun Nuorisoasunnot ry
Aspa-säätiö

Asunnottomuutta ennaltaehkäisevät rakenteet

- 1** Kohtuuhintaisen asumisen rakentaminen tulee turvata nuorten asunottomuuden ennaltaehkäisemiseksi ja poistamiseksi.
- 2** Nuorten asunottomuutta ennaltaehkäisevän asumisneuvonnan ja -ohjauksen rahoitus on turvattava asumisen häiriötilanteiden ja häätöjen torjumiseksi.
- 3** Nuorten sosiaaliturvasta ei tule enää leikata. Nuorille on turvattava toimeentulon taso, joka riittää asumiseen ja arjen hyvinvointiin.
- 4** Asunottomuutta ennaltaehkäiseviä palveluja, kohtuuhintaista asumista ja sosiaali- ja terveyspalveluja tulee olla saatavilla tasavertaisesti kaikkialla Suomessa. Nuorten tarpeet ja kokonaisvaltainen hyvinvointi on pystyttävä tunnistamaan palveluissa paremmin.
- 5** Asunottomuuden tilastointia on kehitettävä huomioimaan paremmin nuorten asunottomuuden erityispiirteet.

Toimivat, monialaiset palvelut

- 1** Monialaisia ja asiakaslähtöisiä palveluita on edelleen kehitettävä niin, että ne ovat aidosti saavutettavia ja kestoaltaan riittäviä. Palveluun tulee päästä riittävän nopeasti tarpeen ilmettyä. Myös kotiin vietävää ja oikea-aikaista tukea tulee olla joustavammin saatavilla.
- 2** Päihde- ja mielenterveyspalvelujen täytyy olla saatavilla nuorelle asuinpaikasta riippumatta. Palvelusta toiseen siirryttäessä ei saa tulla katkoksia ja palveluissa on tunnistettava henkilöt, jotka ovat asunottomuuden riskissä. Asuminen tulee turvata kaikissa tilanteissa, esim. laitoshoidon päättyessä.
- 3** Kokemusasiantuntijuutta tulee hyödyntää nuorten asunottomuustyössä enemmän. Kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen auttaa purkamaan asunottomuuteen liittyvää stigmaa.
- 4** Lastensuojelun jälkihuollon piirissä oleville nuorille tulee turvata tukea tarvittaessa 25-vuotiaaksi saakka, lakimuutoksesta huolimatta. Pitkäjänteisellä ja kohdennetulla tuella on tälle ryhmälle merkittäviä ja kauaskantoisia hyötyjä.
- 5** Asumisen tukea tulee olla tarjolla nuorten yksilölliset tarpeet huomioiden, sekä kevyempää että vahvempaa tukea tarvitaan. Pieniä tuetun asumisen yksiköitä tulee lisätä turvallisen ja kuntouttavan asumisen mahdollistamiseksi nuorille.

Perustelut

Asunnottomuutta ennaltaehkäisevät rakenteet

Nuoret ovat tyypillisesti pienituloisia, sillä useimmat heistä ovat opiskelijoita tai työuriensa alussa. Nuorten voi olla vaikeaa löytää itselleen sopivan hintaisia asuntoja yksityisiltä markkinoilta, minkä lisäksi selvitysten mukaan nuoruutta pidetään usein myös vuokralaisvalintaan negatiivisesti vaikuttavana tekijänä. Lisäksi yhteen tai useampaan vähemmistöön kuulumisen voi lisätä syrjinnän riskiä asuntomarkkinoilla. Tämän takia riittävä tarjonta nuorille suunnattuja kohtuuhintaisia asuntoja sekä vuokranmaksun turvaava sosiaaliturvan taso ovat tärkeitä nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi.

Suomessa asunnottomuustyön onnistumisten taustalla on ennaltaehkäisevän työn ja tukevien rakenteiden lisäksi erityisesti Asunto ensin -malli, jonka toteutumiseksi kohtuuhintaisi asuntoja ja joustavaa tukea on oltava riittävästi tarjolla.

Kohtuuhintaisella asuntotuotannolla on tärkeä rooli myös elinkeinoelämän toimintaedellytysten turvaamisessa. Yleisimmät syyt muuttaa lapsuudenkodista pois ovat halu itsenäistyä ja opiskelemaan lähteminen. Nuorten mahdollisuudet ottaa vastaan matalapalkkaista työtä tai muuttaa töiden tai opintojen perässä kasvukeskuksiin heikkenevät, jos tarjolla ei ole riittävästi nuorten budjettiin sopivia asuntoja.

Asumisneuvonta ja -ohjaus ovat tehokkaita keinoja tukea nuorten itsenäistä asumista ja ehkäistä nuorten ongelmatilanteiden kriisiytymistä, häätöjä ja asunnottomuutta. Asumisneuvontaa ja -ohjausta saa kunnista ja useilta järjestöiltä. Nuoret ovat moninainen ryhmä, jolla on monia erilaisia tarpeita. Asumisneuvonnan ja -ohjauksen lisäksi nuoret tarvitsevat myös muuta asumisen tukea, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja ja nuorisotyön tukea.

Olisi myös tärkeää, että asumisen- ja talouden haasteet pystyttäisiin tehokkaammin tunnistamaan ja ottamaan nuorten kanssa puheeksi kaikissa paikoissa, joissa nuoria kohdataan, kuten oppilaitoksissa, nuorisotyössä ja Ohjaamoissa.

Asunnottomuuden ennaltaehkäisemisen kannalta on tärkeää, että asumisen ohjausta ja kohtuuhintaisia asuntoja on saatavilla kaikille niitä tarvitseville yhdenvertaisesti koko Suomen alueella. Asuntoja tulee olla saatavilla myös heille, joilla ei ole luottotietoja ja joilla on aiempaa vuokravelkaa.

Tarvitsemme lisää tietoa nuorten poluista asunnottomiksi, jotta nuorten asunnottomuutta voitaisiin ennaltaehkäistä ja poistaa aiempaa tehokkaammin. Siksi nuorten asunnottomuuden erityispiirteet tulisi huomioida asunnottomuuden tilastoinnissa paremmin. Myös piiloasunnottomuudesta tulisi saada lisää tietoa, jotta voidaan paremmin auttaa nuoria elämänmuutoksissa, jotka voivat johtaa väliaikaiseen ja piilevään asunnottomuuteen.

Toimivat, monialaiset palvelut

Monialaista yhteistyötä tulee lisätä nuorten asunnottomuuden ennaltaehkäisemiseksi ja poistamiseksi. Mikään palvelu ei yksinään riitä torjumaan tai poistamaan nuorten asunnottomuutta ja yhteistyötä hyvinvointialueiden, järjestöjen ja kuntapalveluiden välillä tarvitaan entistä enemmän tulevaisuudessa. Monialaista yhteistyötä palvelujärjestelmässä vahvistamalla voidaan paremmin pitää huolta siitä, että nuorten tilanteisiin pystytään reagoimaan riittävän ajoissa ja tuloksellisesti.

Nuorten asunnottomuuden torjumiseksi on ensiarvioisen tärkeää, että akuuttien kriisitilanteiden hoitaminen sujuu monialaisesti ja kiinnipitävästi silloin kun nuori on vaarassa jäädä asunnottomaksi tai on asunnoton. Nuorille täytyy voida taata turvalliset tilat hätämajoitukseen. Nuoria ei tule ohjata asumaan ympäristöön, joka tuottaa heille kasvavassa määrin lisää ahdistusta ja turvattomuuden kokemuksia. Lisäksi hätämajoituksessa on huomioitava nuoren haavoittuva asema ja otettava huomioon muihin vähemmistöryhmiin kuuluvat nuoret (esim. seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt).

Kotiin vietäviä, joustavia ja helposti saavutettavia palveluja tulee olla riittävästi saatavilla asumisen ongelmien ennaltaehkäisemiseksi. Toimivien ja oikea-aikaisten kotiin vietävien palvelujen avulla voidaan varmistaa, ettei nuori jää yksin ja vaille tarvitsemaansa tukea kotonaan.

Asunnottomuuteen sekä mielenterveys- ja päihdeongelmiin liittyy edelleen ennakkoluuloja ja stigmaa, niin yhteiskunnan kuin palveluiden ja palveluissa työskentelevien ammattilaisten osalta. THL:n mukaan nuorista noin 20–25 prosenttia kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä. Arvioiden mukaan noin viidellä prosentilla nuorista on diagnoositasoinen päihdehäiriö. Eriasteisia päihdeongelmia on kuitenkin selvästi tätä useammalla nuorella.

Stigman tunnistaminen ja purkaminen rakenteissa ja asenteissa on tärkeää kohtaavien ja toimivien palveluiden kehittämiseksi. Tähän tarvitaan koulutusta ja systeemisen tason muutostyötä sekä kokemusasiantuntijuuden hyödyntämistä myös julkisissa palveluissa. Kokemusasiantuntijoiden työstä on saatu positiivisia tuloksia asunnottomuus- ja päihdetyössä. Kokemusasiantuntijuudesta on hyötyä tukityössä ja ammattilaisten ymmärryksen lisäämisessä, minkä vuoksi keinoja tulisi hyödyntää vahvemmin ja määrätietoisemmin palveluissa.

Lastensuojelun jälkihuollon piirissä olevat nuoret aikuiset ovat erityisryhmä, jonka tuesta tulee huolehtia 25-vuotiaaksi saakka tarpeen niin vaatiessa. Jälkihuollon ikärajaa nostettiin vuonna 2020 21 vuodesta 25 vuoteen, koska tutkimusten mukaan moni nuori syrjäytyy jälkihuollon loppuessa ja esimerkiksi vain harvalla oli siihen mennessä ammattia. Jälkihuollon ikärajan laskeminen 23 vuoteen jättää monet nuoret heille elintärkeän tuen ulkopuolelle.

Tuetun asumisen palvelut ovat tärkeitä monelle itsenäistyvälle nuorelle. Tuetun asumisen palveluihin tulisi päästä nopeasti, sillä pitkän palveluun jonottamisen aikana nuoren ongelmat voivat ehtiä vakavoitua. Tuetun asumisen piiriin pääsyä tulisi nopeuttaa varmistamalla, että palvelun tarjoajia ja tuetun asumisen palvelussa hyödynnettäviä asuntoja on riittävästi.